

УДК 346.26:35.07

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.2.52>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Лялик О.І.,
аспірант кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID: 0009-0006-8416-4556

Лялик О.І. Державне управління у сфері соціального підприємництва.

У статті здійснено комплексне дослідження теоретико-правових та організаційних засад державного управління у сфері соціального підприємництва. Встановлено, що соціальне підприємництво є особливим видом господарської діяльності, що поєднує ринкові механізми з досягненням суспільно значущих цілей, а його суб'єкти посідають проміжне місце між державними і приватними структурами, що обумовлює необхідність вироблення спеціальних інструментів державного регулювання. Визначено, що відсутність єдиного уніфікованого правового статусу соціального підприємства у більшості правових систем є системною прогалиною, яка обмежує ефективність державного управління у цій сфері. Досліджено моделі державного регулювання соціального підприємництва в ЄС з урахуванням Рекомендації Ради ЄС 2023 року, якою державам-членам запропоновано комплекс інструментів підтримки соціальної економіки. Проаналізовано механізми публічних закупівель як одного з ключових інструментів державної підтримки соціальних підприємств. Розглянуто питання гібридності організаційної природи соціального підприємства та її правові наслідки для формування системи державного регулювання. Виявлено зв'язок між інституційною логікою соціального підприємства та адміністративно-правовими формами його підтримки. Окрему увагу приділено порівняльно-правовому аналізу організаційно-правових форм соціального підприємства у державах ЄС та США. Зроблено висновок про необхідність формування в Україні комплексного механізму державного управління у сфері соціального підприємництва, що включав би чітке законодавче визначення поняття і статусу соціального підприємства, систему стимулів і преференцій, а також спеціальні процедури в системі публічних закупівель.

Ключові слова: соціальне підприємство, державне управління, державне регулювання, публічні закупівлі, соціальна економіка, гібридна організація, організаційно-правова форма.

Lyalik O.I. State governance in the field of social entrepreneurship.

The article presents a comprehensive study of the theoretical, legal and organisational foundations of state governance in the field of social entrepreneurship. It is established that social entrepreneurship is a special type of economic activity combining market mechanisms with the achievement of socially significant goals, and that its subjects occupy an intermediary position between state and private structures, which necessitates the development of specific instruments of state regulation. It is determined that the absence of a single unified legal status for social enterprises in most legal systems constitutes a systemic gap that limits the effectiveness of state governance in this field. The models of state regulation of social entrepreneurship in the EU are examined, with particular reference to the 2023 Council Recommendation, which proposed to Member States a set of support instruments for the social economy. The mechanisms of public procurement as one of the key instruments of state support for social enterprises are analysed. The hybrid organisational nature of the social enterprise and its legal implications for the formation of a state regulation system are considered. The relationship between the institutional logic of the social enterprise and the administrative legal forms of its support is identified. Special attention is given to a comparative legal analysis of the organisational and legal forms of social enterprises in EU Member States and the United States. It is concluded that Ukraine needs to form a comprehensive mechanism of state governance in the field of social entrepreneurship, which would include a clear legislative definition of the concept and status of the social enterprise, a system of incentives and preferences, and special procedures within the public procurement system. The study contributes to the ongoing academic debate on the optimal balance between regulatory intervention and

organisational autonomy in the social enterprise sector, and proposes a multi-level analytical framework for assessing the effectiveness of state governance mechanisms.

Key words: social enterprise, state governance, state regulation, public procurement, social economy, hybrid organisation, organisational and legal form.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Соціальне підприємництво як явище поєднує в собі логіку ринкової діяльності та прагнення до суспільно значущих змін. Суб'єкти соціального підприємництва, соціальні підприємства¹, функціонують у просторі між державою, ринком і громадянським суспільством, надаючи публічні послуги, створюючи зайнятість для вразливих груп населення та генеруючи соціальні інновації. Саме ця гібридна природа робить їх цінними партнерами держави і водночас ускладнює визначення оптимальних форм і методів державного управління у цій сфері.

Метою статті є дослідження правових та організаційних основ державного управління у сфері соціального підприємництва, аналіз зарубіжних моделей регулювання та обґрунтування рекомендацій для формування відповідного механізму в Україні.

Стан опрацювання проблематики. Відзначимо, проблематика державного управління у сфері соціального підприємництва досліджується широким колом іноземних учених. Ф. Кало, А. Санчіно та Ф. Скокьяміліо у своєму бібліометричному дослідженні взаємодії соціального підприємства і публічного адміністрування виявляють, що соціальні підприємства дедалі активніше потрапляють у поле зору дослідників публічного управління як ефективні постачальники публічних послуг, і пропонують три сценарії розвитку відносин між соціальним підприємництвом і публічною адміністрацією: відокремлення, співпраця та інтеграція [1]. Л. Вісенте здійснює порівняльно-правовий аналіз соціального підприємства як нової організаційно-правової форми, досліджуючи питання корпоративного управління, структури капіталу та цілей соціального підприємства [2]. Х.С. Сетре аналізує реакцію гібридних організацій на інституційну складність у контексті норвезької держави загального добробуту, розкриваючи внутрішні механізми управління, за допомогою яких соціальні підприємства поєднують суперечливі логіки [3]. Дж.П. Халсол та ін. досліджують соціальне підприємство як модель суспільних змін у міждисциплінарній перспективі, наголошуючи на його ролі як каталізатора розвитку місцевих громад і суспільних перетворень [4]. С. Бансал, І. Гарг та Л. Васа аналізують можливості соціальних підприємств у досягненні цілей сталого розвитку [5]. К. Варгас Васерот досліджує правове регулювання соціальних підприємств у ЄС та моделі законодавчого закріплення їх статусу [6]. Р. Каранта аналізує соціально відповідальні публічні закупівлі як правовий інструмент підтримки соціального підприємства [7]. Д.Р. Янг досліджує систему регулювання і стимулювання соціального підприємства у США [8].

Виклад матеріалу дослідження. Соціальне підприємство є концептуально неоднозначним феноменом, що по-різному тлумачиться у різних правових системах і наукових традиціях. Його загальними ознаками вважаються: переважання соціальної місії над комерційним прибутком; обмежений або заборонений розподіл прибутку між засновниками; демократичне управління з участю зацікавлених сторін; надання суспільно значущих послуг або створення робочих місць для вразливих груп.

Л. Вісенте у своєму порівняльному дослідженні зазначає, що соціальне підприємство виникло як частина більш широкої дискусії про суспільну відповідальність бізнесу та можливість підприємства творити добро, не відступаючи від бізнес-моделі [2, с. i155]. Дослідниця розглядає корпоративну бенефіційну корпорацію у Делавері як найбільш поширену у США організаційно-правову форму для соціального підприємства та аналізує питання корпоративного управління, *lifecycle* соціального підприємства і систему сертифікацій. Там само авторка підкреслює, що ключова відмінність соціального підприємства від традиційного полягає у конституційному закріпленні соціальної місії та принципі «робити добро заради самого добра», а не задля максимізації прибутку [2, с. i158].

Гібридна природа соціального підприємства, поєднання логіки ринку і суспільної місії, є центральною проблемою для теорії і практики державного регулювання. Х.С. Сетре аналізує, як нор-

¹ Соціальні підприємства – це бізнеси, основною метою яких є вирішення соціальних або екологічних проблем, а не лише отримання прибутку. Вони поєднують комерційну діяльність із соціальною місією, часто реінвестуючи дохід у розвиток громади, працевлаштування вразливих груп або еко-ініціативи.

везькі соціальні підприємства як підвид гібридних організацій внутрішньо управляють суперечливими вимогами при зовнішньому залученні до множинних логік [3, с. 991]. Дослідниця виявляє, що механізми управління гібридністю варіюються залежно від домінуючої логіки, ринкової чи соціальної, і що держава загального добробуту формує специфічне інституційне середовище, яке одночасно підтримує і обмежує розвиток соціального підприємництва.

К. Варгас Васерот у порівняльному огляді правового регулювання соціальних підприємств в ЄС виявляє, що у Франції в рамках Закону про соціальну та солідарну економіку 2014 р. суб'єктами цього сектору є як традиційні фігури соціальної економіки, так і комерційні компанії, що дотримуються додаткових принципів управління і переслідують мету соціальної корисності [6, с. 38]. Там само дослідник зазначає, що такі суб'єкти можуть кваліфікуватися як «підприємства соціальної та солідарної економіки» і користуватися пов'язаними правами – доступом до фінансування, податковими та закупівельними перевагами і видимістю в офіційних реєстрах.

У вітчизняній правовій науці проблематика соціального підприємництва також дедалі активніше привертає увагу дослідників. Так, наприклад, Д.М. Белов, М.В. Белова та Б.Б. Палапа, досліджуючи поняття та ознаки соціального підприємництва, акцентують на тому, що в Україні соціальне підприємство не наділене окремою організаційно-правовою формою, організувати його можна у будь-якій зручній формі (організації громадянського суспільства, суб'єкти підприємницької діяльності тощо) з широким вибором із наявних режимів оподаткування [11, с. 149]. Там само автори підкреслюють, що соціальне підприємство покликане задовольнити ті потреби членів громади, які не може задовольнити державний сектор, а приватний – ігнорує, і що саме місцеві громади отримують основну користь від розвитку соціального підприємництва [11, с. 150]. Д.М. Белов у окремому дослідженні розглядає соціальне підприємство як форму здійснення конституційної свободи особи на підприємницьку діяльність, вказуючи на те, що законодавча база України у сфері господарських правовідносин потребує модернізування, а сучасний стан втілення конституційного права на підприємницьку діяльність є незадовільним [12, с. 27]. Дослідник наголошує, що підтримка держави у здійсненні особою конституційного права на підприємницьку діяльність повинна реалізовуватись шляхом позитивного впливу на формування відповідних гарантій цього права [12, с. 29].

Таким чином, як нам вбачається, соціальне підприємство є особливим суб'єктом господарювання, що відрізняється від традиційних форм підприємницької та некомерційної діяльності гібридною правовою природою. Саме ця гібридність обумовлює необхідність вироблення спеціалізованих інструментів державного управління, що не можуть бути механічно запозичені ні з корпоративного, ні з некомерційного права. Відсутність окремої організаційно-правової форми соціального підприємства в Україні, на яку вказують вітчизняні дослідники, є прямим відображенням цієї системної прогалини.

Державне управління у сфері соціального підприємництва здійснюється через широкий спектр правових інструментів: від закріплення спеціальних організаційно-правових форм та сертифікаційних механізмів до системи податкових пільг, преференцій у публічних закупівлях і цільових програм підтримки. Порівняльний аналіз правових систем виявляє різноманіття підходів, що відображають різні традиції взаємодії держави і громадянського суспільства.

К. Варгас Васерот систематизує моделі правового регулювання соціальних підприємств в ЄС, виявляючи принаймні три підходи: формування окремої організаційно-правової форми для соціального підприємства (Велика Британія - СІС¹, Бельгія, Фінляндія, Польща); запровадження спеціального статусу або сертифікації, що може набуватися суб'єктами різних організаційно-правових форм (Італія, Франція, Португалія); закріплення загальних принципів соціальної економіки без спеціального статусу (Іспанія, Греція) [6, с. 33]. Там само дослідник зауважує, що найбільш розвиненим є законодавство Італії, де ще у 1991 р. були введені соціальні кооперативи типу А і В, а у 2006 р. – загальний закон про соціальні підприємства.

У США правове регулювання соціального підприємства розвивається переважно на рівні законодавства штатів. Дж. Тайлер, аналізуючи регулятивне середовище і систему стимулів для соціального підприємства у США, ставить принципове питання: чи достатньо диференційоване саме поняття соціального підприємства для того, щоб виправдати спеціальне регулювання та пільги?

¹ СІС (Community Interest Company) – це спеціальна організаційно-правова форма у Великій Британії, введена Законом про компанії 2004 р. спеціально для соціальних підприємств.

[8, с. 270]. Дослідник зазначає, що якщо традиційне комерційне підприємство може впровадити модель соціального підприємства без зміни своєї структури управління, то таке підприємство не є належним кандидатом на отримання альтернативного регулювання. Там само автор звертає увагу на проблему OpenAI¹ – компанії, що опинилася під регуляторним тиском у США, Великій Британії та Німеччині через нечіткість правового статусу.

Щорічний звіт Центру Грунін з права та соціального підприємництва (NYU School of Law) за 2024–2025 роки фіксує тенденцію до уповільнення законодавчої активності у сфері соціального підприємництва в США: кількість законопроектів, спрямованих на розширення доступних організаційно-правових форм, скоротилася з трьох у 2023 р. до двох у 2024 р. [9]. Там само зазначається, що центр ваги законодавчої діяльності зміщується від прийняття нових форм до стимулювання використання вже наявних.

Ф. Кало, А. Санчіно та Ф. Сконьяміліо, здійснивши бібліометричний аналіз досліджень соціального підприємства у сфері публічного адміністрування, виявляють, що питання ролі урядів у підтримці соціальних підприємств і основних різновидів відносин між ними залишаються недостатньо дослідженими порівняно з мікроекономічними аспектами соціального підприємництва [1, с. 3030]. Дослідники формулюють перспективний порядок денний для науки публічного адміністрування, що включає порівняльний аналіз систем державної підтримки соціальних підприємств у різних країнах.

Як бачимо, порівняльний аналіз досвіду соціального підприємництва окремих країн свідчить, що не існує єдиної оптимальної моделі державного управління у сфері соціального підприємства. Вибір моделі залежить від правової традиції, рівня розвитку громадянського суспільства та ступеня залученості держави у надання соціальних послуг. Разом з тим спільним для успішних моделей є поєднання законодавчого визначення статусу соціального підприємства з системою реальних стимулів: податкових, закупівельних і фінансових.

На рівні ЄС ключовим нормативним актом у сфері державного управління соціальною економікою є Рекомендація Ради ЄС від 27 листопада 2023 р. щодо розвитку рамкових умов для соціальної економіки [10]. Цей документ є результатом тривалого процесу, що охоплює План дій ЄС у сфері соціальної економіки (грудень 2021 р.), рекомендації МОП та ОЕСР (червень 2022 р.) і резолюцію ООН (квітень 2023 р.).

Рекомендація пропонує державам-членам комплекс заходів за такими напрямками: розробка або оновлення національних стратегій соціальної економіки; адаптація правових і адміністративних рамок до потреб суб'єктів соціальної економіки; стратегічне використання публічних закупівель; забезпечення доступу до фінансування; сприяння розвитку потенціалу і знань суб'єктів соціальної економіки [10]. Важливо, що Рекомендація прямо звертає увагу на інституційний вимір: ефективна підтримка соціальної економіки вимагає наявності спеціалізованих підрозділів або координаційних органів усередині державного апарату, що забезпечують міжвідомчу узгодженість.

К. Варгас Васерот, аналізуючи правове регулювання соціальних підприємств у ЄС, підкреслює, що традиційні підприємства функціонують у рамках давно сформованих комерційних правових норм і мають доступ до стандартних заходів підтримки бізнесу, тоді як суб'єкти соціальної економіки охоплюють різноманітні організаційно-правові форми, що часто не вписуються у наявні бізнес-категорії [6, с. 32]. Дослідник робить висновок, що ця прогалина означає, що суб'єкти соціальної економіки можуть стикатися з регулюванням, не пристосованим до їх гібридної соціально-комерційної природи.

Особливу увагу Рекомендація приділяє участі соціальних підприємств у системі публічних закупівель. Р. Каранта, аналізуючи соціально відповідальні публічні закупівлі у праві ЄС, зазначає, що чинна правова база для публічних закупівель, заснована насамперед на Директиві 2014/24/ЄС, дозволяє публічним органам використовувати закупівлі стратегічно – не лише як інструмент придбання товарів і послуг, але і як засіб підтримки ширших соціальних цілей [7, с. 150]. Там само дослідник констатує, що ці правила здебільшого не є обов'язковими і залишають широкий розсуд державам-членам та їх замовникам, які не бажають враховувати соціальні та правозахисні міркування при здійсненні закупівель.

¹ OpenAI була заснована у 2015 р. як **некомерційна організація** з місією розвитку штучного інтелекту на благо людства. У 2019 р. вона створила дочірню **комерційну структуру** з «обмеженим прибутком» (capped profit), щоб залучити інвесторів, зокрема Microsoft. Фактично це і є гібридна модель, близька до соціального підприємства.

В контексті вищенаведеного можемо стверджувати, Рекомендація Ради ЄС 2023 р. є орієнтиром й для України в контексті євроінтеграційного курсу: вона визначає мінімальний стандарт державного управління у сфері соціальної економіки, якому має відповідати вітчизняне законодавство. Разом з тим рекомендаційний, а не обов'язковий характер цього документа свідчить про те, що конкретні форми і механізми державного управління залишаються у компетенції держав-членів і можуть адаптуватися до національних правових традицій.

Визначення правового статусу соціального підприємства та формування відповідної нормативної бази є, безумовно, необхідними умовами державного управління у цій сфері. Однак самого лише законодавчого визнання недостатньо: без реальних економічних стимулів і ринкових механізмів підтримки правовий статус соціального підприємства залишатиметься порожньою оболонкою. Серед інструментів, здатних перетворити нормативне визнання на практичну підтримку, особливе місце посідає державна закупівельна політика, адже саме через неї держава щороку розподіляє значну частину суспільних ресурсів і може цілеспрямовано формувати попит на товари, роботи та послуги соціальних підприємств. Публічні закупівлі є одним із найбільш дієвих і водночас недооцінених інструментів державної підтримки соціального підприємництва.

Публічні закупівлі є одним із найбільш дієвих і водночас недооцінених інструментів державної підтримки соціального підприємництва. Використання державою своєї купівельної спроможності для формування ринків для соціальних підприємств дозволяє одночасно вирішувати два завдання: забезпечення надання публічних послуг та підтримка організацій, що виконують суспільно значущі функції.

Р. Каранта прослідковує еволюцію концепції соціально відповідальних публічних закупівель від перших спроб британських рад використовувати їх як інструмент бойкоту режиму апартеїду до сучасних механізмів включення соціальних критеріїв до тендерної документації [7, с. 149]. Дослідник виявляє, що в більшості випадків такі правила не є обов'язковими і залишають широкий розсуд контракуючим органам, тобто ефективність закупівельного інструменту як засобу підтримки соціального підприємства значною мірою залежить від адміністративної культури та мотивації замовників.

Водночас Рекомендація Ради ЄС 2023 р. фіксує, що уряди все активніше використовують публічні закупівлі для підтримки суб'єктів соціальної економіки і реалізують заходи із включення соціальних застережень у публічні тендери, що надають перевагу або додаткові бали учасникам, які створюють соціальну цінність [10]. Рекомендація також закликає держав-члени повністю використовувати інструменти, доступні відповідно до правил ЄС щодо публічних закупівель, включаючи механізм зарезервованих контрактів для соціальних підприємств.

С. Бансал, І. Гарг та Л. Васа у своєму дослідженні аналізують роль соціальних підприємств у досягненні цілей сталого розвитку ООН, констатуючи, що соціальні підприємства мають балансувати між прибутковістю та стійкістю, і що стимул до стійкості значно посилюється після прийняття програми ЦСР ООН [5, с. 1]. Дослідники виявляють позитивний кореляційний зв'язок між ефективністю соціального підприємства та досягненням окремих ЦСР, зокрема ЦСР 8 (гідна праця та економічне зростання) і ЦСР 10 (скорочення нерівності). У контексті публічних закупівель це означає, що включення соціальних критеріїв до тендерних умов є не лише інструментом підтримки соціального підприємства, а й механізмом реалізації зобов'язань держави у сфері сталого розвитку.

Дж.П. Халсол та ін. наголошують на тому, що соціальне підприємство було визнане рішенням соціальної нерівності та екологічних проблем у суспільстві, оскільки воно розвиває нові сфери розширення прав і можливостей у місцевих громадах [4, с. 426]. Там само автори звертають увагу на те, що освіта, навчання та залученість вищої школи є центральними для успіху соціального підприємства, а отже, державне управління має охоплювати не лише регуляторні, але й освітні та розвиткові інструменти підтримки.

Аналіз моделей державного регулювання та механізмів підтримки соціального підприємства в різних правових системах засвідчує, що жоден із розглянутих інструментів, ані законодавче визнання статусу, ані податкові пільги, ані преференції у публічних закупівлях, не є самодостатнім. Їх ефективність значною мірою визначається тим, наскільки регуляторна система враховує особливу внутрішню природу соціального підприємства як об'єкта регулювання. Спроби перенести на соціальне підприємство готові регуляторні рамки (корпоративні чи некомерційні) зазвичай наштовхуються на принципову перешкоду: соціальне підприємство є не різновидом жодного з відомих типів організацій, а самостійним феноменом із власною організаційною ло-

гікою. Гібридна природа соціального підприємства (поєднання ринкової та соціальної логіки) породжує специфічні проблеми для системи державного управління.

Традиційні регуляторні інструменти, розроблені або для комерційних підприємств, або для некомерційних організацій, виявляються недостатніми для регулювання суб'єктів, що одночасно поєднують обидва виміри.

Х.С. Сетре, досліджуючи норвезькі соціальні підприємства, виявляє, що ці організації стикаються з інституційною складністю, коли різні середовища, держава, ринок, громадянське суспільство, пред'являють до них конкуруючі вимоги [3, с. 992]. Дослідниця констатує, що суб'єкти соціального підприємництва у державі загального добробуту часто опиняються у ситуації, коли вони мають відповідати одночасно ринковим стандартам ефективності та соціальним стандартам включення, що є структурно суперечливими вимогами. Там само авторка підкреслює, що спосіб управління цією суперечливістю залежить від внутрішнього балансу між ринковою та суспільною логіками конкретного підприємства.

Дж.П. Халсол та ін. у своєму дослідженні розглядають соціальне підприємство у взаємодії з різними типами інституцій: приватними підприємствами, урядовими органами та закладами освіти [4, с. 428]. Автори фіксують, що з початком пандемії COVID-19 соціальне підприємство пережило ренесанс у колах публічної політики, підприємництво та інновації розглядаються як інструменти економічного розвитку та каталізатори змін. Тут само наголошується, що соціальне підприємство визнано вирішенням проблем соціальної нерівності, що свідчить про його зростаючу роль як об'єкта державного регулювання.

Д. Р. Янг, у свою чергу, акцентує увагу на тому, що саме внутрішня архітектура соціального підприємства, зобов'язання стосовно управління і структури, а не лише декларація соціальної місії, відрізняє його від звичайного корпоративного суб'єкта з елементами КСВ [8, с. 4]. Дослідник наполягає на тому, що для виправдання спеціального регулювання і пільг соціальне підприємство повинно бути субстантивно відмінним від традиційного, а не лише декларативно.

Власне, для системи державного управління це означає принципову вимогу: правовий статус соціального підприємства має встановлювати не просто декларативні ознаки, а реальні організаційно-правові зобов'язання, порушення яких тягне за собою втрату статусу і пов'язаних пільг. Лише за цієї умови державне управління у сфері соціального підприємництва набуде системного і ефективного характеру.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки.

По-перше, соціальне підприємство є гібридним суб'єктом господарювання, що поєднує ринкові механізми з досягненням суспільно значущих цілей. Його гібридна природа обумовлює неможливість ефективного регулювання виключно через корпоративне або некомерційне право і вимагає розробки спеціальних правових інструментів. Відсутність єдиного уніфікованого правового статусу соціального підприємства у більшості правових систем є системною прогалиною, що обмежує ефективність державного управління у цій сфері.

По-друге, порівняльний аналіз окремих правових систем ЄС та США виявляє принаймні три підходи до державного регулювання соціального підприємства: закріплення окремої організаційно-правової форми; запровадження спеціального статусу або сертифікації; закріплення загальних принципів соціальної економіки без спеціального статусу. При цьому, найбільш ефективним є перший підхід за умови, що він поєднується з реальною системою стимулів і контрольних механізмів, що запобігають зловживанню статусом.

По-третє, Рекомендація Ради ЄС 2023 р. щодо розвитку рамкових умов для соціальної економіки є ключовим орієнтиром для формування системи державного управління у сфері соціального підприємництва в Україні. Вона визначає мінімальний стандарт, що охоплює стратегію, правову базу, інституційну спроможність, фінансові механізми та участь у системі публічних закупівель.

По-четверте, публічні закупівлі є одним із найбільш практично реалізованих і водночас недооцінених інструментів державної підтримки соціального підприємства. Включення до системи публічних закупівель України зарезервованих контрактів для соціальних підприємств, соціальних критеріїв оцінювання тендерних пропозицій та преференційних режимів є одним із важливих напрямків реформування.

По-п'яте, ефективна система державного управління у сфері соціального підприємництва в Україні має, як мінімум передбачати: законодавче визначення поняття і правового статусу соціального підприємства з обов'язковими організаційно-правовими зобов'язаннями (а не лише декларативними ознаками); систему податкових пільг, фінансової підтримки та преференцій у публічних закупівлях; інституційну спроможність: спеціалізовані підрозділи у системі органів

виконавчої влади з координаційними функціями; механізми контролю за дотриманням умов статусу соціального підприємства і запобігання зловживанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Calo F., Sancino A., Scognamiglio F. Social enterprise and social entrepreneurship in the Public Administration (PA) scholar field: a bibliometric analysis and some conceptual considerations. *Public Management Review*. 2024. Vol. 26. No. 10. P. 3013–3039. DOI: <https://doi.org/10.1080/14719037.2024.2311181>.
2. Vicente L. The social enterprise: a new form of enterprise? *The American Journal of Comparative Law*. 2022. Vol. 70. Suppl. 1. P. i155–i184. DOI: <https://doi.org/10.1093/ajcl/avac018>. URL: https://academic.oup.com/ajcl/article/70/Supplement_1/i155/6711721.
3. Sætre H. S. How hybrid organizations respond to institutional complexity: the case of Norway. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2023. Vol. 34. No. 5. P. 990–1001. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-022-00514-2>.
4. Halsall J. P., Snowden M., Clegg P., Mswaka W., Alderson M., Hyams-Ssekasi D., Oberoi R., Winful E. C. Entrepreneurship Education. 2022. Vol. 5. No. 4. P. 425–446. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41959-022-00084-w>.
5. Bansal S., Garg I., Vasa L. Can social enterprises aid sustainable development? Evidence from multi-stage investigations. *PLOS ONE*. 2023. Vol. 18. No. 2. Art. e0281273. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0281273>. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9925014>.
6. Vargas Vasserot C. Social enterprises in the European Union: gradual recognition of their importance and models of legal regulation. In: Fici A., Münkner H.-H., Snaith I. (Eds.). *The International Handbook of Social Enterprise Law*. Springer, Cham, 2023. P. 27–45. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-14216-1_3.
7. Caranta R. Towards socially responsible public procurement. *ERA Forum*. 2022. Vol. 23. P. 149–164. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-022-00718-5>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-022-00718-5>.
8. Tyler J. Regulation and incentives for «social enterprise» in the United States: but first greater and more substantive differentiation. *Nonprofit Policy Forum*. 2026. Vol. 17. No. 1–2. P. 267–296. DOI: <https://doi.org/10.1515/npf-2024-0026>. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/npf-2024-0026/html>.
9. Grunin Center for Law and Social Entrepreneurship. *The State of Social Enterprise and the Law: 2024–2025*. New York: NYU School of Law, 2025. URL: <https://www.law.nyu.edu/sites/default/files/2025-11/The%20State%20of%20Social%20Enterprise%20and%20the%20Law%20-%202024-25.pdf>.
10. Council Recommendation of 27 November 2023 on developing social economy framework conditions. *Official Journal of the European Union*. 2023. C/2023/1344. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301344.
11. Белов Д.М., Белова М.В., Палапа Б.Б. Соціальне підприємництво: поняття та ознаки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Вип. 75. Т. 1. Ч. 1. С. 149–155. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/275683>.
12. Белов Д.М. Соціальне підприємництво: здійснення конституційної свободи особи на підприємницьку діяльність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 27–33. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/273554>.

Дата першого надходження рукопису до видання:

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Лялик О.І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0